

EL FINANÇAMENT DE LES ARMES I LA (I)RESPONSABILITAT SOCIAL CORPORATIVA

Anàlisi comparativa de les polítiques en
matèria armamentista dels principals bancs
i caixes de la Comunitat Valenciana

Autoria: Maria Fraile, Max Carbonell, Jordi Calvo

RESUM EXECUTIU

El finançament privat de les empreses d'armes i militarització de fronteres és punt clau del cicle econòmic militar, ja que com hem demostrat en altres informes¹, sense el suport de bancs i altres entitats financeres no es podrien produir 3 de cada 4 armes que es venen al mercat. Tot i els impactes negatius d'aquest sector a nivell de vulneracions de drets humans i generació de múltiples violències, des d'una perspectiva del guany econòmic es tracta d'un sector que rep molt finançament. De fet, no només és un dels més segurs i estables, donat que els clients acostumen a ser els estats d'arreu del món, sinó que en el context actual d'augment de despesa militar² associada a tensions bèl·liques i conflictes diversos, les previsions de creixement del sector són molt bones, independentment del color polític dels diferents governs, el que converteix les inversions en les empreses d'armes en molt atractives.

Tanmateix, tot i que el negoci amb el sector armamentístic sigui rendible pels bancs i pels seus clients, aquest no és tan ben vist per molts clients i la societat en el seu conjunt. Després de la crisi financera de 2008 i fruit de les pressions de la societat civil organitzada, els bancs i les grans empreses s'han vist cada vegada més obligats a introduir polítiques internes en clau del que es coneix com a responsabilitat social corporativa (RSC), i en el cas del sector financer del que es coneix com a inversions responsables. Així, aquestes polítiques haurien d'actuar com a guia o marc a l'hora de decidir quines empreses finançar i quines no, de quins sectors o quins projectes, i amb quins límits. Aquest tipus de polítiques s'apliquen a sectors com l'armamentístic i de defensa, però no només, sent el sector de les empreses de combustibles fòssils i relacionades amb la producció d'energia un altre dels que més atenció ha rebut fruit dels seus impactes flagrants en termes de contribució a la situació d'emergència climàtica en la que estem.

Si bé en informes previs ja havíem fet una aproximació a les legislacions existents en matèria de finançament i compra-venta d'armes, aquí hem volgut posar el focus en les polítiques d'RSC en matèria de defensa, com a eina potencial per aconseguir una desinversió real en empreses d'armes i militarització de fronteres. En aquest informe presentem un anàlisi comparatiu de fins 26 entitats financeres diferents que agrupem en tres grups diferents d'entitats: les 10 principals entitats financeres de la banca armada espanyola segons el darrer informe que inclou empreses que militaritza les fronteres i contribueixen al que s'anomena *guerra de fronteres*, 6 entitats que pertanyen a la banca armada a nivell internacional, i un grup de 10 entitats del sector de les cooperatives de crèdit i la banca ètica de la Comunitat Valenciana, on posem el focus en aquesta ocasió.

Com es podrà comprovar, hi ha un desenvolupament i una introducció desigual d'aquest tipus de polítiques d'RSC aplicades al sector de defensa dins l'àmbit de

1. Veure informes del Centre Delàs sobre Banca Armada en: [Arxius de Informes - Delàs](#)

2. Ortega, P. Centre Delàs. 2023. [Informe 58: El colosal aumento del presupuesto militar del Estado de 2023](#).

les entitats financeres, essent les entitats financeres internacionals que operen a Espanya com Deutsche Bank, BNP Paribas o Credit Suisse, entre d'altres, algunes de les que menys polítiques tenen en aquest camp. Però no només això, sinó que la seva presència no es garantia del no-finançament del sector, i és fàcil trobar grans bancs com el BBVA i el Banco Santander amb un nivell de polítiques aparentment força restrictives i avançades però que no té impactes reals a l'hora de prevenir el finançament del sector. Aquest tipus de polítiques són contràries a la naturalesa de moltes d'aquestes entitats, que busquen maximitzar el guany econòmic per damunt d'altres criteris, que en última instància introdueixen per mirar de minimitzar el dany reputacional fruit de la pressió de la ciutadania i la societat civil organitzada, així com per donar l'aparença que fan passos decidits en matèries que preocupen a la societat, com les guerres o el medi ambient. Com es veurà, aquestes tipus de polítiques internes de les entitats sovint no tenen un marc d'aplicació sòlid i ample i les entitats no habiliten els mecanismes suficients per a fiscalitzar-ne l'aplicació de forma transversal i robusta i a la totalitat de les operacions de les entitats.

Per altra banda, hi ha altres entitats més petites i vinculades a les inversions a l'economia de proximitat i el territori, com moltes cooperatives de crèdit, que per les seves característiques i àmbit d'actuació no estan finançant actualment empreses d'armes i militarització de fronteres, però el fet de no disposar de polítiques en aquest sentit -o que aquestes estiguin molt poc desenvolupades- no garanteix que no acabin invertint en empreses del sector, encara que amb quantitats menors.

D'altres, com Fiare Banca Ètica i Triodos Bank, o algunes cooperatives com Caixa Popular, sí que disposen de polítiques molt ambicioses, que prohibeixen les inversions al sector en la seva totalitat. Aquestes polítiques s'apliquen i garanteixen la no inversió en aquestes empreses, i en cas de produir-se, entitats com Fiare Banca Ètica disposen de mecanismes per reconduir la situació, suspendre inversions i millorar els mecanismes interns per evitar que es tornin a produir.

A continuació, algunes de les principals troballes de l'informe:

- De totes les polítiques d'RSC en matèria d'armament i defensa analitzades, només aquelles qualificades de grau alt, és a dir, les que prohibeixen sense matisos ni restriccions el finançament de la producció d'armament, són eficaçes en impedir que les entitats acabin finançant armes. Dins aquest grup hi trobem les entitats Fiare Banca Ètica, Triodos Bank i cooperatives com Caixa Popular i Caixa d'Enginyers.
- De la resta de polítiques d'RSC en aquest àmbit en trobem de més o menys ambicioses, des de les que inclouen llistes d'exclusió d'empreses o tecnologies concretes, que anomenem de grau mig, a les que exclouen només armes "controvertides" o inversions en funció del context (destí, origen, sancions, embargaments, etc.), anomenades de grau baix. Quan comparem els bancs en cada grau amb les inversions reals, veiem que tant les polítiques de grau mig com les de grau baix són incapaces de frenar les inversions en empreses

d'armes. En el primer cas hi trobem grans bancs com Banco Santander, BBVA, Bankinter, Caixabank, o ING a nivell internacional. En el segon cas, destaquen entitats estatals com bancs (e.g. Banc Sabadell, Ibercaja o Kutxabank) o fons d'inversió (e.g. Buy & Hold i EDM Group) i a nivell internacional grans entitats com BNP Paribas, Credit Suisse, Deutsche Bank, UBS o Banco Mediolanum.

- Dins l'àmbit de les cooperatives de crèdit que operen a nivell de la Comunitat Valenciana no hi trobem actualment inversions en empreses d'armes, però sí molta disparitat en la presència de polítiques d'RSC en matèria d'armament i defensa. De les 8 cooperatives analitzades, 2 no tenen cap tipus de política (Solventia i altres entitats del Grup Caja Rural) i la resta les tenen de grau baix o mig (Ruralnostra, Cajamar, RGA, etc.), excepte Caixa Popular que té grau alt i és més aviat una excepció. Sembla que factors com l'àmbit d'actuació (més territorial o local) i el tipus d'empreses finançades (comerços i petites i mitjanes empreses locals) pesen més que les polítiques d'RSC a l'hora d'evitar que acabin finançant la producció d'armes. Tanmateix, això no és garantia que segueixi així en el futur i és necessari introduir polítiques més ambicioses, caminant per assolir el grau alt.
- En resum, les polítiques d'RSC que qualifiquem d'alt grau només són presents en entitats de la banca ètica i el sector de caixes i cooperatives d'estalvi, que ja de per sí són entitats financeres amb diverses diferències respecte la gran banca comercial tradicional, que persegueix el guany econòmic per sobre d'altres criteris. Aquestes entitats, tanmateix, en els darrers anys han introduït de forma desigual algunes polítiques d'RSC en matèria de defensa i armament, però que no són eficaces d'evitar les seves inversions en les empreses d'armes. Per tal d'aconseguir-ho, cal que desenvolupen polítiques i sistemes de control pel que fa a les inversions en el sector, polítiques de transparència en les comptes i l'habilitació de mecanismes efectius de fiscalització, control i intervenció tals com la diligència deguda.
- A més, els poders públics haurien de desenvolupar i implementar lleis sobre la matèria que per la seva naturalesa són d'obligat compliment, no com les polítiques d'RSC que sovint són "recomanacions", "guies" o marcs d'"avaluació" o "*rating*" d'inversions, que poden aplicar-se o no, i en cas de fer-ho pot ser que només sigui a un paquet o grup d'inversions concrets, i no a la totalitat de l'activitat de l'entitat. De fet, sovint veiem una diversificació de carteres o nínxols d'inversió que no atura les inversions en armes però permet a les empreses oferir "inversions sostenibles" o "verdes" per als clients més conscienciats mentre té arguments per protegir la seva reputació de les crítiques d'organitzacions de la societat civil i de la ciutadania en general.

CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

CONCLUSIONS

Són molts els bancs que han desenvolupat polítiques de Responsabilitat Social Corporativa (RSC) que compleixen amb la voluntat d'un grup humà amb una activitat econòmica determinada de contribuir a que la societat avanci en una o altra direcció, si bé aquesta voluntat sol estar supeditada al principal objectiu de qualsevol empresa capitalista, maximitzar el seu benefici econòmic. És aquí, en el caràcter més o menys economicista, capitalista o liberal de l'empresa en el que es poden trobar comportaments diferenciats entre entitats financeres.

Les armes controvertides, prohibides o en procés de prohibició i el fet de que les armes puguin arribar a llocs on es vulneren els drets humans han sigut els pilars de les polítiques en matèria de defensa dels bancs analitzats. El que concorda amb la demanda creixent per part de la ciutadania de que les empreses es comporten de manera més responsable i ètica amb el seu entorn, des d'un punt de vista humà, social i ambiental, on la proliferació d'armes i guerres es situa entre els aspectes que més preocupen la societat en general i, per tant, els clients existents i potencials dels bancs.

Alguns dels bancs comercials espanyols amb polítiques més desenvolupades però ineficaces són, segons la nostra anàlisi, el Banco Santander, BBVA, Caixa Group (Caixabank) i Banc Sabadell. Tots quatre fan una descripció pormenoritzada en relació al tipus d'armament que exclouen així com al context polític i social dels països on operen. Les seues polítiques identifiquen una àmplia varietat de situacions relacionades amb els drets humans, situacions de conflicte armat o tensions internes en les quals les inversions en armament estarien excloses. Inclús BBVA i Banco Santander compten amb llistats d'exclusió d'empreses fabricants d'armament, segons els criteris esmentats. En l'àmbit internacional, la política més extensa i també ineficaç correspondria al BNP Paribas, que no sols detalla el tipus d'armament exclòs, sinó també el grau de respecte per als drets humans dels països on s'exporten les armes o amb qui operen les empreses. Tanmateix, val a dir que cap d'aquestes polítiques fa una exclusió general del finançament d'armament i que, son exclusions que estan, o bé subjectes a obligacions imposades pel dret internacional, o bé molt qüestionables en termes de transparència i aplicació efectiva.

Per altra banda, veiem que són sovint els clients i els accionistes qui mitjançant l'expressió de la seua opinió, valors i posicionament ètic, empenyen el banc en una o altra direcció. La campanya banca armada i d'altres de desinversió en armes nuclears i en altres activitats econòmiques percebudes per la societat com negatives, ha buscat reforçar el paper d'ambdós actors, així com de la societat civil organitzada, per modificar el comportament dels bancs, amb el resultat de que gairebé tots els bancs de gran tamany han creat polítiques internes de regulació de les seues relacions amb la indústria de les armes. Però aquestes polítiques segueixen sent mecanismes limitats i amb una mirada reduccionista de les exclusions del sector.

Una gran part de les entitats dins del que considerem banca social la conformen les cooperatives de crèdit i les caixes d'estalvis, que per definició no reparteixen beneficis entre els seus propietaris, tenen una relació amb el sector armamentístic menor, sense necessitat de tenir polítiques de finançament del sector de defensa massa ambicioses. Entre aquestes, la més ambiciosa a l'hora d'excloure el sector armamentístic del seu finançament és Caixa Popular, que té una política de RSC que prohibeix les inversions de qualsevol empresa relacionada amb el negoci armamentístic, un criteri que estaria a l'alçada de les entitats Triodos Bank i Fiare Banca Ètica que, en aquest sentit, mostren un compromís màxim amb la qüestió armamentística, si més no cal esmentar que Triodos Bank està immers en una controvèrsia arrel l'emissió de participacions (Certificats de Dipòsits d'Accions, CDA) amb un bon nombre de clients insatsfets. Del grup Caja Rural també en destacaríem Caja Nuestra Señora de la Esperanza de Onda i la gestora d'assegurances RGA, com a entitats amb polítiques de grau mig, mentre que la resta mostren un compromís baix. Cal afegir, però, que també hi ha algunes entitats financeres que són més laxes pel que fa a la preocupació del potencial impacte de les seues activitats a la societat en relació amb el finançament de la indústria d'armes. Entre aquestes destaquen algunes entitats del grup Solventia o del Grup Caja Rural que no mostren cap tipus de política d'RSC respecte les armes i la indústria de defensa, però que no financien les armes.

Finalment, concloem que tenir polítiques detallades i aparentment ambicioses sobre el paper no suposa una millora en els nivells de responsabilitat social de les entitats financeres en quant a les seues relacions amb la indústria militar:

- Primer, perquè any rere any són identificades xifres creixents de finançament per part dels principals bancs del món amb les "millors" polítiques en matèria de defensa. Ni l'RSC ni els criteris ASG ni cap altra de les iniciatives internacionals existents al respecte aconseguixen evitar el finançament de la indústria militar, ja que els principals bancs que les segueixen són els bancs que més recursos destien a la indústria armamentista.
- Segon, perquè aquestes regulacions semblen buscar, no tant reduir l'accés de les empreses d'armament a finançament, sinó facilitar la proliferació de productes militars, serveis i tot tipus de tecnologies de defensa, per ampliar el negoci del sector militar cap el de seguretat militaritzada, com és el cas de les empreses que es lucren de la militarització de les fronteres, on moren cada any milers de persones, més que en molts conflictes armats.
- Tercer, perquè advertim en aquest informe que sense control, seguiment i fiscalització de les polítiques d'RSC dels bancs per part de la societat civil, aquestes no busquen caminar cap al bé comú sinó cap el bé individual, deslligat dels objectius de desenvolupament sostenible que diuen perseguir.

La reputació és finalment l'element que més preocupa les empreses, no per qüestions ètiques, sinó per com una degradació d'aquesta pot afectar el seu compte de resultats. Ens quedem almenys en què el que els importa és no ser assenyalades per la ciutadania de tal manera que puguin perdre alguns clients.

Finalment, pel que fa a les polítiques en matèria de defensa dels bancs, considerem que no és coherent la distinció entre armes controvertides i armes que no ho siguin. Les guerres que rebutja la societat, on estan els clients i accionistes dels bancs que implementen polítiques de desinversió i limitació en el finançament d'armament, són possibles per un conjunt de materials, tecnologies i equips militars que fan necessari que la indústria militar en el seu conjunt estiga completament exclosa de qualsevol tipus de finançament.

I per últim, volem destacar el paper d'algunes entitats financeres amb una clara voluntat de mantindre's allunyades del negoci armamentístic, entre les que trobem Caixa Popular, Caixa d'Enginyers, Fiare Banca Ètica o Triodos Bank, totes elles part del que anomenem la banca social. Això reforça la importància d'apostar per una banca fonamentada en valors ètics i de cooperació que entén que el benefici no pot estar per sobre de l'impacte social i ambiental.

RECOMANACIONS

- Hi ha una part de les cooperatives de crèdit estudiades que no tenen finançament d'armes, però tampoc tenen cap normativa de RSC sobre armament, com per exemple, les que conformen Solventia i un bon grup d'entitats del grup Caja Rural. Aquestes entitats haurien de desenvolupar polítiques de control de les seues inversions i altres operacions amb la indústria d'armes, si pretenen mantindre's fora de la banca armada.
- Les cooperatives de crèdit del grup Caja Rural, amb Ruralnostra i Caixa Rural d'Alcora, així com Cajamar i les seves associades, tenen unes polítiques molt poc ambicioses. Aquestes no garanteixen que no acabin formant part en algun moment de la Banca Armada, com és el cas de Caja Rural, qui sol aparèixer als rànquings de Banca Armada, encara que amb quantitats menors.
- En l'àmbit de les cooperatives de crèdit destaca el cas de Caixa Popular, amb polítiques ambicioses i eficients de prohibició del finançament de les armes. Per altra banda, Caixa d'Enginyers, tot i tenir igualment una política ambiciosa en aquest camp, cal que incorpori un sistema de consulta, interlocució i diàleg més àgil amb els actors que generen els continguts sobre el finançament del complex militar-industrial. Això els permetria evitar aparèixer puntualment com a entitat que finança les armes (com en el darrer Rànquing de la Banca Armada), i en cas de fer-ho facilitaria que poguessin rectificar i fer passes cap a la desinversió en el sector militar.
- Els bancs de gran tamany i abast internacional, es divideixen en dos grups: els que tenen polítiques de control o reducció de les seves relacions amb la indústria armamentista poc o molt poc desenvolupades i els que tenen polítiques detallades i sobre el paper restrictives amb el finançament de les armes. En el primer grup trobem entitats com Credit Suisse, UBS, Deutsche Bank, ING i BNP Paribas i en el segon entitats com el BBVA i Banco Santander, i veiem com tots destinen grans quantitats de diners al finançament de les armes. El seu

objectiu no és deixar de finançar les armes sinó fer-ho tant com puguin en la mesura en que això no els afecti (o ho faci el mínim possible) la seva reputació ni els seus beneficis. Tot plegat demostra que les polítiques d'RSC en matèria de defensa estan destinades a impulsar el seu negoci i no a aconseguir cap objectiu de caire ètic o moral lligat al desarmament. El mateix passa amb el bancs de menor tamany, com Kutxabank, Ibercaja o Banco Mediolanum, entre d'altres, que amb un enfoc de negoci similar al dels grans bancs, tenen polítiques menys ambiciosos en matèria d'armament probablement perquè el seu negoci en armes no els és rellevant, i mantenen un finançament sensible del complex militar-industrial. En aquests dos últims casos, la recomanació és que desenvolupen polítiques i sistemes de control en matèria militar exigents, que busquen efectivament una reducció de la seua participació al negoci armamentístic. Per a aquests bancs, cal exigir transparència en les comptes i l'habilitació de mecanismes efectius de fiscalització, control i intervenció: com la diligència deguda o la implementació per part dels poders públics de lleis sobre la matèria (que van més enllà que les "indicacions" en clau d'RSC).

- En particular, Triodos Bank i Fiare Banca Etica han demostrat un sòlid sistema per evitar finançar el sector militar i armamentístic en general. Etica SGR –entitat que pertany al mateix grup de Fiare Banca Etica– ha suspès la inversió en els títols de Accenture i s'ha compromés a analitzar els impactes que la indústria tecnològica pot tenir sobre el sector armamentístic, a la llum dels conflictes recents, per tal d'incorporar la seva avaluació en la metodologia d'inversió dels fons. Etica SGR a més, ha decidit incorporar al Centre Delàs entre les fonts no convencionals utilitzades per la seva anàlisi en relació al sector armamentístic.

Si values les nostres recerques
i vols ajudar-nos a mantenir el nostre
rigor i independència, pots fer-te
soci/a o fer un donatiu escanejant
el codi QR o en aquest enllaç:
<http://centredelas.org/fes-te-soci-a/>

CENTRE DELÀS
D'ESTUDIS
PER LA PAU

Llegir l'informe complet en:

<https://centredelas.org/publicacions/irresponsabilitatsocialcorporativa/>

Grafisme: Estevan Estêvão

Amb la col·laboració de:

Amb el suport de:

